

конфлікту, що означає перехід від жорсткого принципу детермінізму Лапласа до біфуркаційних наслідків причинно-наслідкових зв'язків прояву і завершення збройного конфлікту. Згідно теорії постнекласичної картини світу сьогодні домінує принцип невизначеності, по якому «теперішнє майбутнє» (А.Августин) залишається невідомим з самого початку і в будь-якому даному моменті часу. В постнекласичній картині світу, представлений концепцією бельгійського вченого І.Пригожина, порядок і хаос визнані об'єктивними універсальними характеристиками дійсності, отже, і реальності дійства війни (курсив - наш.). Розвиток війни може піти в одному з декількох напрямків, що визначається якимось незначним фактором (локальною військовою операцією). Зростає роль випадку. Тому для розуміння суті сучасної війни слід опиратися на концепцію нестабільного, невірноваженого світу, обширні класифікації і типології хаосу, явище невизначеності і багато альтернативності розвитку воєнного конфлікту. У постнекласичній методології науки популярні такі поняття як біфуркація, флуктуація, хаосомність, нелінійність та ін.. Вони наділені категоріальним статусом і використовуються для пояснення поведінки всіх типів систем, одним із проявів яких є системність війни, особливо її гібридного сучасного прояву.

В філософії науки джерело хаосомності інколи пов'язують з наявністю різноманіття ступенів свободи, що може призвести до реалізації цілком випадкових послідовностей. До обставин, що обумовлюють хаосомність різних траєкторій розвитку війни, відноситься нестійкість руху, коли вони породжуються двома протилежностями суб'єктів військового конфлікту. Тому хаос війни постає як надскладно організована послідовність дій суб'єктів війни, цілеспрямована логіка яких становить інтерес для кожного із виконавців війни. Таким чином синергетичні уявлення сутності світу виконують методологічну функцію розуміння змісту явища війни як практики направленої безладу, як організованого механізму неспонтанного структуроутворення в будь-якій країні-учасниці воєнного конфлікту.

Література

1. Гайдеггер М. Буття і час.// Ad Marginem/ 1997. С.17
2. Гельман О. У нас в запасе нет вечности // ИК.-1989.-№1. (рос.)
3. Енгельс Ф. Начерки про війну- Соч.,2-е вид.,Т.17 (рос.))
4. Енгельс Ф. Армії Європи (1855) – Соч.,2-е вид., Т.11. (рос.)
5. Сунь-цзи. /Давньокитайська філософія. Зб. праць в двох томах Т.1.«Мысль». 1976,- 363 с. (рос.)
6. Тейяр де Шарден Феномен человека. Божественная среда (Сборник) /, АСТ, Астрель,-2011. (рос.).
7. Тихолаз Б. Під знаком Марса. Перша світова війна в художньо-публіцистичному осмисленні Івана Франка. // Вісник Львівського університету. Серія Журналістика.2015. Випуск 40.С.192-198.
8. Франко І. Азбучна війна в Галичині 1859 / Франко І.Я. Зібрання творів у 50-и томах.-К.: Наукова думка,1986., Т.47,с.549-650.
9. Посібник: Зміцнення поваги до міжнародного гуманітарного права.// Для народних депутатів України./ Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) Делегація МКЧХ (головний офіс): Україна, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 21.02.2018.-100с.

УДК: [572.71:94](477)«19»

Долженко Ю. магістр історії, молодший науковий співробітник відділу біоархеології

Інститут археології Національної академії наук України, Україна

ЗАГИБЛИЙ ПІЛОТ ЧАСІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: АНТРОПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Dolzhenko Yu., Master of History

FALLEN PILOT OF THE WORLD WAR II: ANTHROPOLOGICAL CHARACTERISTIC

Після Другої світової війни багато воїнів на довгі десятиліття лишилися на полі битви. Для родичів вони досі «зниклі безвісти». Для України, на території котрої відбувалося багато кровопролитних битв, проблема є особливо гострою. При цьому меморіалізацією місць боїв, перепохованням чи поверненням останків родинам опікуються переважно волонтери. Важливою складовою робіт є антропологічна експертиза.

10 червня 2017 р. в селі Привітів Любарського району Житомирської області відбувся завершальний етап підняття радянського бомбардувальника часів Другої світової війни, який з допомогою місцевих мешканців виявили в болоті пошуковці Асоціації молодіжних пошукових об'єднань «Обеліск» (ВГО «Союз “Народна пам'ять”»). Під час робіт було виявлено одну дуже маленьку рукавичку та чобіток маленького розміру й каблучок. Пошуковці не виключали, що екіпаж літака міг бути жіночим, адже про такі екіпажі згадували старожили [2; 3].

Мета роботи: дати антропологічну характеристику фрагментованим людським останкам, знайденим під час згаданої експедиції біля с. Привітів (GPS координати: N 50°2'50,47'' E 27°46'55,89'').

Статевікові визначення та вимірювання антропологічного матеріалу проводились у приміщенні ВГО «Союз народна пам'ять». Стать похованого визначалася за особливостями тазових кісток, де це було можливо, залучався посткраніальний скелет. Комплексно за ознаками на фрагментах черепа, черепних швах, зубах встановлювався вік [4; 5; 7].

Поховання представлено фрагментами верхньої та нижньої щелепи темно-коричневого кольору, дрібними фрагментами черепної коробки, без лобової кістки, ребрами, фрагментами лопатки, стегнової кістки, а також цілими кістками передпліччя (*ulna, radius*). За морфологічними ознаками тазових кісток (форма сідничного отвору вузька, V-подібна) визначено, що поховання належить особі радше чоловічої статі. Це підтверджують і загальні розміри кісток, і розвиток м'язового рельєфу на стегновій кістці, а також величина голівки стегнової кістки (47 – X) за Pearson [6, 479–487]. Вимірювався й надколінник (*patella*): висота тіла – 44,0 мм, ширина – 44 мм, товщина тіла – 22,5 мм.

Однак відзначено, що розвиток соскоподібного відростку скроневої кістки малий (1 бал). Нижня щелепа грацильна, кут нижньої щелепи (*angulus mandibulae*) округлий, але не зовсім гладкий, м'язовий рельєф на ній виразний, але недостатній для чоловічої статі. Розвиток потиличного виростку слабкий (1 бал). На посткраніальному скелеті виявлено, що епіфізи заросли не на всіх кістках, що збереглися: права і ліва ліктьові кістки, стегнова кістка – епіфізи заросли, а в частині (*corpus osis ilium*) на тілі тазової клубової кістки (клубовий гребінь) виявлено неповне заростання епіфізу. Стертість зубів слабка (2+ бали) [5].

Отже, визначено, що поховання належало чоловікові 25–28 років. Маловиражені прояви чоловічих ознак на кістках черепа пояснюються тим, що поховання належить молодій людині, котра народилась у XX ст., а статевий диморфізм на краніологічному матеріалі цього періоду проявляється слабо. Тому знайдені неподалік жіночі речі опинилися поряд з уламками літака випадково.

Література

1. Алексеев В. П., Дебец Г. Ф. Краниометрия. Методика антропологических исследований. М.: Наука, 1964. 127 с.
2. На Житомирщині завершуються роботи з підняття бойового літака. URL: <https://unm.org.ua/uk/na-zhytomyrshchyni-zavershuyutsya-roboty-z-pidnyattya>
3. Прерванный полет бомбардировщика. Из 1941 в 2017. URL: <https://unm.org.ua/uk/node/1337>
4. Синельников Р. Д., Синельников Я. Р. Атлас анатомии человека в 4 т. Т. I. М.: Медицина. 1996. 344 с.
5. Brothwell D. R. Digging up Bones. London: 1972. 194 p.
6. Pearson K. On the Problem of Sexing Osteometric Material // Biometrika. 1914. Vol. 10. P. 479–487.
7. Vallois H. V. La durée de la vie chez l'homme fossile // L'Anthropologie. 1937. № 47. P. 499–532.

УДК 32.019.51

Дяків В., викладач секції історії України, вчитель історії, заслужений вчитель України

Заліщицька філія Тернопільського обласного відділення МАН України; Заліщицька державна гімназія м. Заліщики Тернопільська обл., Україна

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ У ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ

Diakiv V., lector

THE ROLE OF THE INFORMATION COMPONENT IN HYBRID WARFARE

Сучасний світ розвивається динамічно. Проблеми, які постають перед державами та людством в цілому, потребують негайного вирішення. У контексті глобальних проблем мир та співробітництво між державами виходить на чільне місце. Але, війна, на думку історика Ярослава Грицака, є нормою, а мир – винятком. І сучасні цивілізаційні процеси засвідчують, що способи ведення війни все більше змінюються. Ще в середині ХХ ст.. деякі з політиків, істориків та економістів висловлювали думку про те, що війни майбутнього – це будуть передусім «війни економічні». Вони мали на увазі, що основною метою воєнних протистоянь повинні стати здобуття, захист або посилення власної економічної могутності. Дослідники Френк Г. Хоффман, М. Айшервуд, Є. Магда, Л. Савін та інші тією чи іншою мірою розкрили феномен «війни гібридного типу» [7]. У випадку росії, то її війни носять ментальний, ідеологічний характер. Умовно «сакральність» її парадигми «порятунку від всесвітнього зла», збирання «ісконно руських земель» призводить до цього. Тому варто розглядати не стільки економічне підґрунтя ведення війни, скільки задоволення російськими політиками – правителями своїх геополітичних, часто пов'язаних з особистими ілюзіями і втратою реальності міжнародних відносин, цілей. Для реалізації цього завдання росія послідовно застосовує взаємопов'язані підсистеми, що впливають на всі сфери життя держави-об'єкту підкорення. І прямі воєнні дії часто стають останнім вирішальним фактором тиску та впливу, коли, на думку агресора, інші механізми або не ефективні, або вичерпали себе в силу певних обставин, або вже вплинули на суспільно-політичне становище, підготувавши відповідний ґрунт. У цьому випадку науковці розглядають поняття «гібридна війна». Одне з визначень гібридної війни зазначає, що це «... війна, основним інструментом якої є створення державою-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії, які звичайно досягаються звичайною війною» [5].